

Érték vagy érdek.

A ma főpapjai is a Tízparancsolatban foglalt emberi tartást zsigerelik. Azért, hogy a normalitás kereteit magukon viselő egyedekből felépülő társadalmak, kritika nélkül fogadják magukba, és használják a „fogyasztói kínálatot”. Kínálat – a kirakatban, a médiában, a szórakozásban, a kábítószer fogyasztásban, az erkölcstelenségekben, gyilkosságokban, az utódnélküliség különféle ségeiben, vagyis – az élet minden területén kicsapódik.

Ja, igen, a cél nem más: egyéni, családi, környezeti, egészében nemzeti identitásaink veszélyében teljességen ki. A konzervatív gondolkodású embert, a mai főpapok ellenségüknek tekintik. Tágabb értelemben a hívő – vallásos ember a mai főpapok ellensége. Azért üldözik a keresztény embe-
riséget, hogy az érdek érvényesüljön, érvényesülhessen az érték felett. A gerinces, konzervatív gondolkodó értelmiségiekén múlik, hogy a fehér ember szétfaragott lelkeségű gyermekeinek saját jövőjük alakítására irányítsa figyelmüket.

Jézus tanításával szétválasztja a jó és a rossz emberi gondolkodást és cselekedeteit. Példabeszédeivel igazolja, rajtunk, embereken múlik, milyen is az életünk? Gyógyításával új életet teremt, kijavítva az emberi test hiányosságait. Ki képes rajta kívül halottaiból feltámasztani, mely képességgel egyedül Ő rendelkezik. Tanítványait, sebeinek tapintása győzi meg. Szent János „Látta és hitt” (Jn 20, 8). Feltámadott.

A torinói halotti lepel

a megváltás, a feltámadás bizonyítéka, a feltámadás tanúja, a kereszténység legszentebb ereklyéje. Az igazság tanúja. Minden titok őrzője, évszázadok alatt jutott el Jeruzsálemből Torinóba. Szól hozzánk a férfias arc a lepelről. Vonásait nézzük. Tökéletes. A tisztaszívű földön élő ember morális tulajdonságait tükrözi felénk. Ami hihetetlen, az az, hogy a lepel kétezer éves útja, amit „megtett” az ókortól, a középkor viszontagságos körülményeinek hatását átvészelve ahhoz, hogy az újkorban eljusson mostani állomáshelyére.

Jeruzsálem – Edessza – Konstantinápoly (Hanga Szophia) – Franciaország - Lyrey – Chambéry, ahonnan 1578-ban kerül – Torinóba. Végleges elhelyezése 1693-ban történik a torinói Guarni kápolnában. A megtett 1950- éven át tartó út, tűzben álló templomok, kápolnák, hatalmat birtoklók küzdelmei között, a mentéseket végző embereknek köszönhető. Az emberi kézzel készített ezüst ládában, falba, sírhelybe rejtve, a gondviselészerű, egyedülálló relikvia féltő üzenete.

A torinói halotti lepel, a kereszténység legszentebb ereklyéje a megváltás döntő eseményeinek, a szenvedéstörténetnek, a feltámadás hírnökének kétezer éves dokumentuma.

Krisztus szenvedéstörténetét kutatók munkáját dicséri a relikviák útjának feltárása Jeruzsálemtől a célállomásokig. Egy-egy darabka az igazi keresztből eljutott a földrészek több pontjára. A relikviákból levagdosott részek is ereklyetartóikban várják a zarándokokat. A torinói halotti leplet Torinóban, a Szent János székesegyházban őrzik.

A kereszt egy darabját Németországban, Trieri Szent Eucharius és Szent Mátyás Templomban őrzik. Az igazi kereszt egy-egy darabját német, francia, spanyol területeken őrzik. Az igazi kereszt legnagyobb darabja a Vatikánban található.

Jézus keresztjének, Szent Kereszt relikviának egy darabját egy XIII. Kelemen pápától kapott ereklyetartóban, Mária Terézia ajándékozta a Győr-Moson-Sopron vármegyében fekvő Nyúl község plébániatemplomnak.

Spanyolországban az Oviedói Cámara Mikulás székesegyház ereklyetartójában, a Szent Teremben őrzik a *szudariont*, az arckendőt.

A *titulus* három sorból áll. A héber, a görög, és a latin nyelven írt szöveggel. „INRI” {*Iesus Nazarenus Rex Judeorum*,} {’Názáreti Jézus a zsidók királya.}

A töviskorona fennmaradt fejpánt része kör alakú ereklyetartóban van elhelyezve a párizsi Notre-Dame székesegyház kápolnájának kincstárában.

A szent lándzsa, a Longinus-lándzsa nyele a francia forradalom alatt elégett. A lándzsahegy megtalálható Vatikán állam kincstárában.

A Szent Szögek A PRAY- KÓDEX kéziratában látható egy miniatúra, melyen a feltámadt Krisztus látható. Kezében keresztet tart, amelynek jobb felüli szárán három szög látható.

Páris melletti helyiségben, argenteuil-i Saint-Denis bazilikában őriznek egy tunikát, amelyet Jézus viselt – a hagyomány szerint. A tunikát, vagyis a köntöst János evangélista is említi (Jn 19, 23-24). Történetének, részbeni megmaradásáról a francia forradalom évekből fent maradt írások is tudósítanak.

Rómában, a szent Praxedes-bazilikában őrzik a vörös jáspis oszlopot, mely a hagyomány szerint Jézus megkorbácsolásának szent oszlopa.

Nézegetve a képeket a torinói lepelről, értettem, a lélek itt hagyta a testet. De akkor hová lett a test, amit Jézus feltámadása igazol? Elgondolkodhatunk mind a két átváltozáson, Jézus születésének titkán: „emberré lett” és a másik átváltozáson, amikor a sziklába vájt sírboltban az érintetlen halotti lepel, mellyel a halotti testet betakarták, és még az összehajtott kendő is az utókorra maradt. Majd Mária Magdolna előtt megjelent. Jelenlegi tudásunk alapján válaszolni a kérdésre csak Isten tud, az Ő titka ez.

Emberi ésszel tovább gondolva Jézus feltámadását, értelmezve a tudósok lézerrel történő vizsgálati eredményeit, akkor az elfogadható, hogy valami igen nagy energia szabadult fel, áthatolva a lepel szövetén. Hátrahagyva a korbácsütések, a lándzsahegy, a szegek okozta vérző sebek nyomait a lepel alsó és a fekvő testre takart felső részén. Korunkban még nem fejlesztettek ki olyan eszközt, ami ezt az átváltozási sebességet mérni képes lenne. Nincs vége a kutatásnak.

Megismételem: Jézus kínszenvedése és halála a jeruzsálemi Főtanács által hozott ítélet következménye. Ismerve a korban érvényes zsidók és a rómaiak jogszokásait, ellenőrizhető az evangéliumok tárgyilagossága. A lepel, az evangélium és a történelem között szoros megegyezést fedezhetünk fel. Az evangéliumi leírások, a történelmi tények és a lepel tanúsága a feltámadás kérdésében is egybevág. A ma élő egyszerű ember, vagy megtörténtnek fogadja el Jézus szenvedéstörténetét, halálának bizonyítékait és feltámadását, vagy kételkedik, elutasítja, leginkább érdektelen. Ugyan úgy, mint a múltban. A torinói halotti lepel kétezer éves útja, nem a véletlen útja! Akinek van szeme a látásra, láthassa a három dimenzióban látható arcot, és a tudósok kutatási eredményeit. Akinek van füle a hallásra, értse meg Isten üzenetét.

Természetünkönél fogva, ingatagok, állhatatosságunkban gyengék vagyunk. Szabad akaratunk van, mellyel visszaélünk. Kevésbé vagyunk bölcsék életünk alakításához. Nem állunk ellen a bőségeknek, a kényelemnek. Önzésünk mindennapi. Szenvedélyeinkkel szemben, mennyire hatásos az önmegtágadás-önlegyőzés erénye, amit sok megkeresztelt ember szívéből elenged. A két ezredév alatt felépülő keresztény Nyugat is elengedte. Az erkölcstelenség csapdája szorítja odaát az embert, kitépi a jó érzést „szerető” szívéből. Elkényelmesedett életükben, lelki vakságuk nem engedi látni bűneik gonoszságait. Azt látjuk, tapasztaljuk, tobzódásában elérkezett a keresztény gyökereire büszke Nyugat embere, identitása felszámolásához, alkotott értékeinek megsemmisítéséhez. A keresztény Nyugat emberét a bőség kínálatával, gondolkodásában, cselekedeteivel, Istent tagadó hitetlenségével az

üresség mélységébe sodorták. Észre sem vette. Hosszú út vezetett el idáig. Ugye ennek az útnak kijelölés nem a véletlenek összjátéka volt. És azt látjuk, azt tapasztaljuk, nyílttá vált a keresztényüldözés. Újabb és újabb szegekkel szögezik az embert keresztfájához.

A keresztény élet alapja a hit. A keresztény vallás alapítótanítója Jézus Krisztus, kétezer éve hívja az embert követőjének. Nem haljuk meg Isten üzenetét: „*Ő az út, az igazság és az élet.*” Krisztus tanítását nem egy nép szellemi – lelki igényeinek kiegészítésére szánta, az egész emberiséghez szól. Szemben az Ó-szövetség nemzeti és faji keretekre épülő tanításával. Krisztus tanítása egyetemes, és ma is érvényes minden szava. Jézus példabeszédeivel, gyógyító cselekedeteivel, igazságot hirdető bölcsességével, az ember, az emberiség elé tárja, az Isten Tízparancsolatában megfogalmazott, teljesíthető, az ember méltóságának alapelveit. A Sínai-hegyen Istentől adott parancsok a valláserkölcsei élet örök érvényű alaptörvényei (Kiv 20). Az embernek Isten és embertársai iránti kötelelességeit összegzi, érvényessége minden időben megmarad, mivel Jézus azt mondta: „Nem megszüntetni jöttem a Törvényt, hanem beteljesítését. (Mt 5,17).

Az ember Teremtője a Mindenható Isten teremtényét úgy alkotta meg, akkor legyen sikeres a földön, ha saját életében, családi vagy nagyobb társasági környezetében az első és második parancs

szerint él. Istent felismerve első kötelelességünk a benne való hit, a neki kijáró imádás; hódolat és dicsőítés. Máté apostolnál olvassuk ezt: „Szerest az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből!” A második legnagyobb parancs pedig: „Szeresd felebarátodat úgy, mint tenmagadat. E két törvény betartásától függ az egész Törvény és a Próféták” (Mt 22. 35 – 40). A két főparancstól és Isten iránti tiszteletünktől függ mindennapi erkölcsös életünk. Isten nevét foglaljuk imánkba, Isten nevével kimondott szavunk csak a tisztelet megadása lehet.

het.

A kőtáblára vésett első három parancs Isten uralmának elismeréséhez vezet el minket. Csak ez biztosítja az ember tökéletes szabadságát. A hangsúly a szereteten van. Szeresd Istent! Gondoljuk tovább, milyen mértékben szeressük Istent? Nem meglepő a válasz: teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. Ez a parancs az embert Isten felé fordítja. Isten teremtette meg az embert, rendelt hozzá szabadságot. Rajtunk, embereken múlik értelemmel összekötött szabadságunkkal hogyan élünk? Úgy szeretjük felebarátunkat, mint önmagunkat? Az Úr napját szenteljük Istennek.

Az első három parancs Isten uralmának elismeréséhez vezet el minket. Csak ez biztosítja az ember tökéletes szabadságát. A Tízparancsolat második részén, a II. táblán sorolt parancsok, az embertársak iránti kötelelességeket tartalmazza, összhangban a természeti törvényekkel.

A negyedik parancs: szülessenek életképek. Új élet két ember szerelméből, a férfi és a nő bensőséges kapcsolatából fakad. A bensőséges házastársi élet egy szeretetközösség. A házasság szövetségkötés, amellyel a házastársak egymásnak adják önmagukat és elfogadják a másikat. A férfi és a nő a házasságban már nem két test, hanem csak egy, egymás kölcsönös segítségére és szolgálatára vannak. A szentségi szentesített szerelem testileg és lelkileg felbonthatatlanul hű marad jó és balsorsban egyaránt, és így semmiféle házasságtöréssel vagy válással nem fér össze. Messze fölötté áll a merő érzéki vágyak, amely önző mohóságával együtt igen gyorsan, nyomorúságosan el is lobban. Szentségi házasságban megmaradni, helytállni csak nagy erényekkel lehet.

Tamási Áron ringatója.

A házasságnak javai és céljai vannak. A Teremtő a házastársi közösséget tette meg az emberi társadalom alapjává. A család az a sejt, melytől függ az emberi faj fennmaradása, az egyes családtagok személyes fejlődése, sorsa. Amiből fakad a család és eredhet az egész társadalom méltósága, biztonsága.

A házasság irányul utódok létrehozására és felnevelésére. A gyermekek nevelésénél szükséges és fontos a szülők példamutató, szorgos együttműködése. A családban tanulhatják meg a gyermekek mi a dolgok helyes értékrendje. Az Apa jelenléte előnyös hatással van a gyermek jellemének alakulására. A kicsi gyermekek Édesanyjukhoz kötődése biztosítja a biztonságot, a szeretet átadását. A szülői nevelés nem pótolható. A gyermeket megfelelő életkorában a családon belül kell felvilágosítani a házastársi szerelem méltóságáról, feladatáról. A szülői példamutatás alatt nevelve érhető el, hogy a gyermekek hálás szívvel viszonzozzák szüleik jóságát, mellettük álljanak a viszontagságok idején és az öregkor magányosságában.

Gondolatok a szabad akaratról.

A Kötő tábla egyik legegységesebb parancsa a szülők és gyermekük, gyermekeik tiszta szívű bensőséges, őszinte kapcsolatáról szól. **A család belső, lelki kapcsolatán múlik a hagyományos családi egység.** Minden társadalom a családok sokaságából építkezik, a kölcsönhatásban a termelési struktúrái és a társadalmi szokások hatással vannak, veszélyeztetik a családok egységét. Tágabb térben helyezve a Magyarországi helyzetet, a XX. század második felében azt tapasztaltuk, a pór népet átnevelésének fontos eszköze volt a két és három műszakos munkarend bevezetése. Az együtt élő nagycsaládok felszámolását építve, munkába küldték az anyákat is. A létbizonytalanság, későbbi időkben a személyiségre ható változások célba értek. Nem jöttek létre a sok gyermeket vállaló családok. A falvakból városokba özönlő fiatal falusi emberek hátrahagyták öregjeiket; a szűkre szabott panelekben nem volt hely a nagycsaládok együttélésének.

Nem szorul bizonyításra, hogy ezek az intézkedések nem szolgálták a család stabilitását és nem táplálta a családi harmóniának melegét.

Az iparra épülő városokban létre sem jöhetett az összetartó, patriarkális családi egység. Aminek hatása a nagycsaládok megszűnéséhez vezetett. Az istenhit lassan kikopott a városi ember többségének lelki támaszából. A falvakat az emberei hite tartotta össze. A kommunisták, a család nevelési lehetőségeit marokba szűkítették. Az iskola feladata lett a szocialista embertípus „kinevelése.”

Azt sem kell bizonyítani, máig ható sarokpontok kítűzdelései voltak ezek a cselekedetek a magyar társadalom parasztságának, munkásságának, értelmiségének szocialista embertípussá alakításához. A társadalomra erőltetett „munkamegosztás” lazította az erkölcsi tartást, kárt okozva az egyén jellemében és a család életében.

Régi tanítás: A jellemet két elem alkotja: az erő, amely arra képesít, hogy az ember hajlíthatatlanul elveit, meggyőződése szerint cselekedjék, és a szeretet, mely gyöngédséget, érzést, kedvességet ad. Mit kell az emberből kipusztítani, hogy építse a szocializmust? A keresztény jellemet, ami a legnagyobb érték a világon. Mert lehet valaki gazdag, vagy tudós, híres művész vagy nagyállású elvtárs, jellem nélkül szegény nyomorék. Előbb-utóbb meghasonlik önmagával, szégyennel elbukik. A kommunisták reformgyekezeteiben elérték, az ateizmusban a keresztényi hit fénye mellett jelentős mértékűvé vált a sötétség. A sötétség nem más, mint a közöttünk élő Isten mellözése, létének tagadása! Máté evangéliumára hagyatkozom: „Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanúskodások és az istenkáromlás (Mt 15,19).

Belső haragomban azt kérdezem: magyar emberek voltak, akiknek céljai között a családi eszmény felszámolása szerepelt? Őseik honnan jöttek? Feltáró munkáimban kaptam választ kérdéseimre. A parlamenti naplókban olvasottakból meríthettem. Kun Béla és társai esete a magyar néppel világitotta meg napjainkig tartó folytonosságukat. Nekik is voltak őseik. A kérdésre hogy magyarok voltak-e a doktori diplomatával rendelkezők és követőik, választ a világ proletárja egyesüljetelem eszmét hirdető elkötelezettségük adott. **Mindenhol élnek ma is a glóbuszon, de kötődésük sehol sincs a földi röghöz, az anyaföldhöz.**

A kultúra bölcsője is a család. Így a magyar és az európai kultúra bölcsője, gyökérzete az. Napjaink eszement liberális törekvéseiben az európai kultúrának, az áthagyományozott szokásokból megörökölt, és az élet szentségének felszámolása folyik. A gyűlölettel itatott törekvést Európa népeinek elhatározott közös cselekedetével, a józanészre épített ellenállása állíthatja meg. A történelem ne törölje ki a közös európai kultúránkat. Feladatunk most megvédeni, továbbadni és gyarapítani azt, amit elődeink ránk örökölni hagytak. A kiválasztódóak és leválasztódóak korában: többlet feladattá vált úgy kiművelni a szellemet, hogy a leválasztódottakban is fokozódjék a képesség a csodálatra, a lényeglátásra, önálló ítéletalkotásra. A cél nem más, minden ember kulturális életének kibontakoztatása, összhangba hozása először tehetségével, megszabadítva tudatlanságainak béklyóitól. Így képezve alapot továbbfejlődéshez. Korunk gondolkodó, fiatalabb nemzedéke vállalja fel, egy emberibb, jobb világ építését igazságban és igazságosságban.

További parancsolatok mutatják az utat. Az ember pedig dönt, él vagy visszaél lelkiismeretével. A természet, benne az emberi élet Isten ajándéka. A parancs: Ember Ne Őlj! Minden ember élete szent. Isten teremtményeként öriznünk kellene magunk és mások életét. Tudatlanságunk, jellembeli és lelkiismereti hiányosságaink, vagy a harag, a gyűlölet, a szerzési vágy eljuthat a tettig, a szabadság nevében gyilkolásra ösztönözhet.

A gyilkolás sokféleségét követi el az ember, mert szertelensége nem ismer határokat. Szeretet közösségben élő családokban megfontolás az áldozatkészség, mi válik a család javára a megszületett és a vágyból fakadó, aki előreláthatólag még megszülehet. Természetesen, a jó döntést megelőzheti az előrelátás, és kísérelje a felelősségtudat. Minden életke vállalásánál figyelemmel kell lenni a körviszonyokból és a saját társadalmi helyzetből adódó anyagi és szellemi létfeltételekre. Tisztelet és nagyrabecsülés azoknak a házastársaknak, aki közös elhatározással és okosan, több gyermek felnevelését, annak tudatában vállalnak el, tudják, mindennapi életük majd lemondásokkal jár. Az Anya és az Apa döntése akkor is kettőjük joga, ha az abortusz mellett döntenek. Azon a tényen lenne jó elgondolkodnunk, hogy a sok abortusz, sok család jövőjét, sok család együtt, ha megtagadják az életet, megingatják nemzetük jövőjének alapjait.

Nem zárult be a kör. A keresztény Nyugat jövőjének veszteségét okozzák és rontják az élet hitelét azok a teremtmények, akik életvitelükkel alkalmatlanok, egy normálisan fejlődő társadalom hosszú távú megmaradásának támogatására. Nem halljuk zengeni a tiltakozók égbe kiáltók szavát. Nagy hiba a test és lélek kipusztulásának eme fajtáiról eltekinteni. Fohászában Istent hívva segítségül, ébred-e már a keresztény lelkiismeret? A viszketeg feltűnőséget is támogató, mindenben zavart keltők lehetőségei ellen – a törvényi szint –, miért eltekintő, miért nem szab határt?

A tőkének sincs lelkiismerete. Modern technikai eszközeikkel ütköztetik az egymással szembeállított nemzeteket. A tőke által kiválasztott népeket, gyűlölettől szítva ugrasztják össze. Háborút robbantanak. A tőkések harctéri eszközei gyilkolásra alkalmas, hideg tárgyak. Első nyereség a régi tárgyak „vesztése” a harcmezőkön, hogy majd újakat vethessenek be. A hideg gyilkos eszközök, nem ismerik az emberi jogokat. Kezelőik idő múltán közönyösen húzzák a ravaszt durranása, ő öl, ne őt öljék. Az ellenfél is e-kép gondolkodik. Az égi-, tengeri-, földi ütközetek vívásához bevetett fegyvernemek mindegyike, ki tudja mennyi, hány százezer emberi életet kioltó hasznos tárgy. A háború győztesei, majd a megszállt területek földi kincseit birtokolják. Az aljasul megszervezett nagy

gyilkosságok vesztese az elesett Apák. A félelemben, szenvedésben, nyomorúságban otthonmaradt, gyermekeit átkaroló, magához ölelő, kilátástalan élet elé néző, kisírt szemű Édesanyák.

Az Isten teremtette világban, a MI bolygónkra alkotott csodálatos ember másik ember elleni vétke a kivagyiság. Nem nehéz felfedezni a sátáni tervet: ezredévek alatt gátak sokaságát emelték az emberi lélekben munkálkodó Teremtő akarat elé, hogy tagadja meg Istenét. A kommün-liberálisok korunkban érnek célba: a felnövekvő nemzedék pedig már ne is igen tudjon Róla. Hogy miért is fontos a velejéig erkölcstelen ördögi gondolatokkal szemben tisztelni és építeni a családi eszményt? Kultúránkat a családok bölcsőjében ringatják, ami elődeink öröksége és a bölcsőben ringatott életke viheti tovább a több ezer év alatt felhalmozódó kulturális értékeinket a jövőnek. A természet, benne az emberiség megmaradása érdekében. Ne hagyjuk eltékozolni ezt az ajándékot, ne mondjunk le életünk folytonosságáról.

Ne hagyjuk elpusztítani kulturális kincseinket, az örökséget. Emlékezzünk. Golgota:

ÉN ISTENEM, ÉN ISTENEM, MIÉRT HAGYTÁL EL ENGEM?

Az ember belesodorta magát egy kilátástalan helyzetbe. Hogyan jutott el önfelszámolásához a keresztényhitű Nyugat? Hosszú történet, amint fejtegetéseimből kiderül a kereszténység megalapításáig vezethető vissza.

Az ősegyház

Az **ősegyház** első püspökei maguk az apostolok voltak. Az Egyház vezetői az apostolok után, a helyi közösségek vezetői: a püspökök. Hatáskörük meghaladta a presbiterek feladatát, kézfeltétellel papokat is szentelhettek. Nemcsak tanítottak, joghatósággal rendelkeznek. A püspököknek feltétlen joga az volt, hogy neki engedelmességen. Az ősegyház szervezett egység, melyben kialakul egyfajta hierarchikus felsőbbtség. Kezdetől fogva összejöveteleket, zsinatokat tartottak. Az apostoli zsinaton az apostolok döntenek az egész Egyházat érintő ügyekben. Az egyházon belül, a zsinatok mindenkor célja az eretnokség elleni fellépés, a szétszórt egyházakat érintő tanbeli, és szervezeti kérdések megbeszélése, vagy az egyetemesség érvényesítése volt. A II. századtól a püspökök leveleznek egymással. Az egymás tájékoztatása az egyházzal összefüggő kérdések gyors megvitatását segítette. Ebben az időben állították össze a hitelesnek elfogadott írásokból az Újszövetséget, alakították ki az egyházi szervezetek központjait: Alexandria, Antiochia, Konstantinápoly, Jeruzsálem és Róma. A püspökök, a pátriárka és pápa címet, (ami Atyát jelent), az egyházi központokban vették fel.

A 4. és 5. század egyházatyáinak tudományos működése, az ú. n. patrisztikai ¹ irodalom, csodálatosan termékeny. Minden területen: a hitvédelemben, a vitatkozó irodalomban, dogmatikában, erkölcstanban, szentírás-magyarázatban, aszketikában, ² egyháztörténet-írásban, sőt még a vallásos költészet terén is eddig soha nem látott lendülettel s kimeríthetetlen bőséggel áradt szét. Közte feltűnő és maradandó a görög és a latin szellem sajátos, különbözősége.

A görög szellem elsősorban filozofikus, spekulatív, elmélyedő és elemző irányú, amelyben csaknem állandó jelleg a hellén filozófiával való asszimilálásra törekvése.

¹ Az egyházatyák tanításával, általánosságban az ókori kereszténység történetének kultúrájának kutatásával foglalkozó tudományágazat.

² Az élet örömeiről lemondó életmód, felfogás, szokások.

A latin szellem viszont inkább gyakorlati érzékű, rendszerező és fegyelmező. Már ezzel is adva van a hajlandóság, hogy Kelet inkább elméleti eretnekségeket termel, Nyugat inkább gyakorlóiakat: szakadásokat, fegyelmi lazulásokat.

A keleti eretnekségek fő problémái az Isten, a Szentháromság, Krisztus istensége (a krisztologia), a két természettan stb., a nyugati eretnekségeké: az ember, az üdvözülés, a bűn, a kegyelem, az Egyház.

A nagy egyházatyák korát a mondottak alapján érthetően így is lehetne nevezni: „a nagy eretnekségek kora”. Itt bomlik Krisztus Egyháza szektákra. Követőik egymástól eltérő tanokat hirdetnek.

Elérkezünk majd a Francia forradalom eszmevilágának elemzéséhez, szembesülünk az emberi gyarlóságból eredő eretnek gondolatokkal is. Az új eszme, eszmék sokasága, az eretnekségek gyökereire vezet vissza. Ezek között említjük az:

- *Arianizmust*, a kereszténység egyik ágazata a 4. századtól. Legfőbb tétele, hogy Fiú-isten nem öröktől való, hanem az Atya-isten teremtménye. Nem egylényegű az Atyával.
- *Macedoniánizmus*. A szentlélek istenségét tagadó eretnekség.
- *Donatizmus*. Észak-afrikai mozgalom és keresztény egyházi szervezet a 4. században és az 5. század elején. Tanítása szerint közöttük nincsenek bűnösök, míg a katolikus egyház bűnös tagjai miatt megszűnt Krisztus valódi egyháza lenni. A szigorú mozgalom később pártokra szakad, forradalmár híveit, akik törekedtek a vértanúságra, üldözte az államegyház.
- *Nesztoriánizmus*. Krisztológiai irányzat, melyet a katolikus egyház eretnekségnek nyilvánított.
- *Monofizitizmus*. Ókori karizmatikus keresztény mozgalom, akik a kereszténységben az eszményi tisztaság állapotát keresték, elítélve a boldogságra vágyó emberek örömeit az életben.
- S még egy egész sor, önmaga eszméjét hevesen védett és csökönyösen tartott eretnekséget ismerünk.

Milyen emberi természetből ered az eretnekség? „Az a néhány írástudó, aki ott ült abban a kalfarnaumi házban, amelyben Jézus tanított, hasonlóan gondolkozott: – Jézusban *csak* embert látott és bűnösen fakadt ki valamelyik: „Hogyan beszélhet ez így? Hiszen ez istenkáromlás. Ki másnak van hatalma a bűnök megbocsátására, mint egyedül Istennek?” (Mk 2, 7). És igazuk lett volna, ha Jézus *csak* ember lett volna, de az ő ismeretük volt hiányos és homályos, így tehát tévedtek, mert Jézus Isten, és így megbocsáthatja a bűnöket.”³

Keresve a választ: hit nélkül *az ember csak a matéria tapintásában*, saját tapasztalatai alapján tudja elfogadni „teremtett” önmagát.

Zsinat, zsinat után, hitvallási formula hitvallási formula után, viták, irodalmi harcok s nyomukban heves politikai forrongások – napjainkig – vég nélkül.

A modern ember szinte értetlenül áll e harcok, spekulációk és zsinatozások előtt. A történeti érzék híjával való felületesség azt kérdezheti: Ugyan kit érdekel ma az arianizmus vagy a pelagíanizmus⁴ harca, vagy a monofizitizmus? S hogy kik küzdöttek mellette és ellene? Madách Tankréd-Ádámja az ismert konstantinápolyi jelenetben a mai materialista felfogásnak tipikus múltba vetítésével csodálkozik s botránkozik azon, hogy az emberek régente „egy i-betű miatt”, a „homousius” és „homoiusius” miatt évtizedeken át véres és borzalmas harcokat vívtak s máglyákat gyújtottak.

³ Vasárnapi Könyvünk B év 211. o.

⁴ Pegalius által alapított keresztény teológiai álláspont, amely szerint az eredendő bűn nem szennyezte be az emberi természetet és az embereknek isteni kegyelméből képességük van az emberi tökéletesség elérésére.

Tévedés és a történeti érzék teljes hiánya! Azon az „i-betűn” egy világ múlt: a kereszténység s a leplezett pogányság harca. Ezen az „i-betűn” fordult meg, hogy a kereszténység igaz-e vagy hamis, hogy alapítója Isten-e vagy csak ember s a kereszténység maga egy minden ízében természetfölötti világ földre szállása-e, avagy csak a természetesnek szegényes eszmeiesítése? Sz. Pál apostol szerint „kell, hogy eretnokségek legyenek”.

A harc mindig az élet jele. A herezis az Egyház élő, lélegző, működő szervezetének folytonos tisztulása. A tagadás és a támadás új erőket s új mozzanatokot hív életre az Egyház belső fejlődésében s az egyházi tan védőinek alkalmat ad arra, hogy - sz. Hilarius szava szerint – „eddig eléretlen ormokra szálljanak fel s eddig el nem mondott dolgokról tudjanak beszélni”.⁵

A szakadás történeteiből

Hosszan érlelődő különféle okok hozták a kereszténységre Kelet (ortodox), és a Nyugat (katolikus) elszakadását. Kelet és Nyugat két külön világ: más a nép, a nyelv, a klíma, a műveltség, a társadalmi szokások és a hagyományok. Mélyreható különbségek fejlődtek ki egyházi téren: Keleten a liturgiák sokfélesége, színessége élt; míg Nyugaton a latin nyelvű liturgiákat magába olvasztotta a római, melyet mérséklet jellemez. Keleten más volt a böjti szokás és a papság fegyelme, mint Nyugaton. Mindehhez az is hozzájárult, hogy történelmi események és személyi ellentétek tovább mélyítették a szakadékot, élesztették a feszültséget, fűtötték a szenvedélyeket. Döntő szerepet játszott a császárok cezaropapizmusa – az állam igénye és befolyása az egyházra –, és a konstantinápolyi pátriárkák hatalmi törekvései. A VIII. századtól a nyugati és a keleti egyház teljesen különálló életet él.

Kelet és Nyugat Egyházainak szétválása, a keresztény egység felbomlásának legszomorúbb eseménye. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, a szakadás létrejöttében mindkét fél vétkes. Az Emberi Gőg és Jézus Krisztus Péternek adott hatalmának megtagadása az egyik oldalon, okossághiány a hatalomféltes a másikon. A keresztény vallás alapítója Jézus Krisztus, hit dolgában való tévedhetetlenséget a római pápának, vagyis a katolikus egyház fejének adta meg. Bizánc az elsőségért vette fel a harcot. A keleti egyházszakadást 1054-től számítjuk. Szétváláskor a két egyház kölcsönösen kiközösítette egymást. Voltak törekvések az egyesítésre. A törekvésben *VI Pál* pápa és *Athenagorász* konstantinápolyi pátriárkára egy időben – 1965. dec. 7-én – kölcsönösen visszavonták az 1054-ben történt kiközösítést. Az egység megteremtésének útjából elhárították a kiközösítés kölcsönös akadályát.

Az 1054. évtől számított egyházszakadás előzményeiről részletesebben a **3. és 4. sz. mellékletekben** olvashatunk.⁶

A másik szakadás a nyugati katolikus egyház megoszoltságában történt. A reformáció értelmezése, visszaalakításra való törekvést jelentett a XVI. században. A „re” azt jelenti, hogy „vissza”, a „forma” az „alakot” illetve az „alakítást” jelenti. A XVI. század a hitújítás folyamatának kezdete volt a keresztény egyháztörténetben. A nyugati megoszolást *Luther Márton* fellépésétől számítjuk, 1517. október 31-én a wittenbergi vártemplom kapujára szögezte 95 pontját. A felsorolásban közhírré tette: egyedül a hit által üdvözülhet az ember.

A kor erkölcsi bomlottságának okait részletesen elemzi Csóka András: A katolikus megújulás kora c. könyvében. Részleteket olvashatunk az **5. mellékletben**.⁷

A katolikus megújulás, az ellenreformáció a katolicizmus törekvése volt mind vallási, mind társadalmi téren a protestantizmus térnyerése ellen. Ebből a célból hívta össze *III. Pál* pápa a tridenti zsinatot. (1545 - 1563). A pápa bullájában a következő célokat hangsúlyozza:

⁵ Loschert Kázmér: Az egyházatyák kora. 7. o. Pázmány Péter Irodalmi Társaság 1937.

⁶ **3. 4. sz. mellékletekben** egy összefoglaló olvasható az egyházszakadás előzményeiről (249., 252. o.)

⁷ **5. sz. melléklet** (255. o.)

„Isten dicsőségére és magasztalására, a hit és keresztény vallás terjesztésére és felemelésére, a tévtanok kiirtására, az egyház békéjére és egységére, a papság és a keresztény nép megjavítására, a keresztény név ellenségeinek megsemmisítésére.”

A zsinat hét szentséget rögzített (mind a hetet megtartotta), megalkotva ezzel a máig érvényes katolikus szentségeket. A zsinat Határozatait IV. Pius 1564. I. 26. megerősítette. A zsinat úgy vélte, hogy a hitvallást, amellyel a szent római Egyház használ, mintegy olyan kiinduló elvként, amelyben mindenki, aki Krisztus hitét vallja, szükségszerűen megegyezik, szilárd és egyetlen alapként, amelyen a pokol kapui sohasem fognak erőt venni (vö. Mt. 16, 18), ugyanazokkal a szavakkal kell kifejezni, amellyel az összes egyházban imádkozzák:

Hiszek egy Istenben, a mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak alkotójában... vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak föltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.

A XX. század egyik nagy kísértése a gyűlölet tombolásával minél többet pusztítani, nem megbocsátani, visszavágni, megbosszulni. A süllyedést emelték a világháborúk, a helyi terror-cselekedetek. Sok halott, romokra szétlőtt otthonok. Ezzel a pusztítással szembesülünk a XXI. század elején is. A keresztény hívők vezetőinek, kiemelten II. János Pál püspöknek nagy próbálkozása az egység megteremtése az **ökumenizmus** jegyében. Egyistenhívők párbeszéde, találkozások, kiengesztelődések, közeledések, egymás jobb megismerése.

Az evangélium egységes elfogadása a hitben, nem jelent merev egyformaságot, sem az értelem gúzsbakötését. Jelenti a gondolkodást az élő Isten gondolatai szerint. Hitünk egysége az élet kérdéseinek mindig új és becsületos átgondolása kell, legyen. A keresztséggel egy testté lettünk (1Kor 12, 13); Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk (1Kor 10, 17). A keresztség és az Oltáriszentség a krisztusi test egységének forrása.

„Én nem értem a Krisztuskövetésben a felekezeti tagolódást, sőt mi több, azt sem értem, hogy egyházakról beszélünk. Csak azt értem, hogy az Isten Fia a földre jött, megváltotta az egész emberiséget az idők kezdetétől fogva az idők végéig. Tehát ez vonatkozik arra is, amikor én élek itt a földön... Nem akarok senkit megbántani. Az Ő szavaival:

»Én vagyok az út, az igazság és az élet. Nem mehet senki az Atyához, csak énáltalam.«

Ha valaki most Istent keres Krisztus nélkül, akkor sajnálattal tudok erre gondolni, mert szerintem Krisztus előtti időkbe megy vissza, amikor még teljesen bizonytalan volt, hogy valójában azt az Istent keresi és találja-e meg az ember, aki örömeiben, szeretetében a világot létrehozta.”⁸

⁸ Heidl György beszélgetése Kellermayer Miklós sejt kutatóval: *Ami Istenben láthatatlan* 16. o.

A francia forradalom

Amikor a francia forradalom gyilkos tetteiről, az eszme kialakulásának előzményeiről szándékozunk feltárni történelmi tényeket, kiindulási alapunk a Nyugatrómai Birodalom bukása (476-ban) lehet. „A történelmi fejlődést, illetve alakulást sem évtizedek, sem századok fordulóival nem lehet megállítani, tehát a történelmi korok határát is nehéz évszámokkal úgy megjelölni, mint ahogyan kijelölhetők a maguk mértékével a térbeli határok.”

A Nyugatrómai Birodalom bukása fordulópont a történelemben. Jelenti az ókor pusztulását és a középkor születését. A Birodalom elért hatalmának tetőfokára. Tizenkét századból az utolsó hat században, közigazgatási rendszerével, élő nyelvével, kultúrájával, egy szóban, mint haza: magába olvasztott minden népiségi és államisági különállást és teremtett egy Birodalmi államformát.

„Meg kellett szűnnie, mihelyt létjogosultsága a lelkekben megszűnt, s csak egyre gyéribben akadtak olyanok, akik egész alkatukkal, értelmi, érzelmi és akaratilag világukkal éltek volna mindazt, ami a Birodalom fenntartásához, megvédelmezéséhez, további fennmaradásához szükséges. A Birodalom lakossága kereszténnyé lett ugyan, de társadalmi szervezete és államrendszere a pogány múltból fakadt. Annak továbbfennálló felépítménye volt, míg egészen el nem korhadt és éppen a külső erők támadásaival kapcsolatban össze nem omlott.”⁹

Egy lassú folyamat indul el a Birodalom átalakulásakor, de kérdés, teljesen megszűnt-e a Római Birodalom?

Ez a megszűnés nem volt földrengésszerű. Tovább élt és a középkor kezdeti lépéseiben szorgoskodott. Európa fejlődésének alapköveiként, megmaradt a városi és a tartományi önkormányzat eszméje és gyakorlata, a szellemi kultúra sok vonása. Megmaradtak a római városok, mint a tájak életének központjai. A népiségi és a kultúra sugárzó erői, a Birodalom területén megtelepedett új barbár – műveletlen-, kegyetlen-, durva, – egy szóba sűrítve civilizálatlan lakosság mindennapi életére jó irányú befolyást gyakorolt. A letelepedett népekre átragadt a latin nyelv, a latin gondolkodás. A Birodalom népeinek emlékezetében megmaradt a főbb tisztségviselőkre ruházott főhatalom eszménye. Az emlékezés századokon át élt.

Nemcsak a barbárok adják meg a középkor elejének jellegzetességeit, hanem életben maradnak az el nem süllyedt régi világ továbbélő elemei is. Közöttük mindenekelőtt kiemelkedik a kereszténység. A kereszténység a császári üldözés korában terjedt el a Római Birodalom egész területén, s lett minden elnyomatási kísérlet ellenére leküzdhetetlen, többé már el nem hanyagolható tényező. **A kereszténnyé lett világ intézményeinek, társadalmi berendezésének és művelődésének irányítója, egyben Európa arculatának végső kialakítója.**

A kereszténység „a barbár népek megjelenésével friss és romlatlan vérét keveri össze a pusztulástól megmentett régi értékekkel s vezeti be a krisztusi gondolat szentélyébe. S az alakuló középkor kereszténységének hatalmas érdeme, hogy egyfelől egy halódó kultúra romjain, másfelől pusztítani s rabolni indult barbárok megszelídítésével vetette meg Európa fejlődésének legszélesebb alapjait. Egy birodalom több mint ezeréves fejlődés után s kiterjedésének teljében egyszerre csak végzetes váltságba jut, és nem tud védekezni magánál lényegesen kisebb vándor népek támadásai ellen.”

Ebben az időben történik egy új kultúra alapköveinek letétele. Talán elfogadható, az új civilizációs lépésekben a későbbi Európa-eszménynek valamiféle halvány előrejejtése is feldereng.

Az életforma alakulása szempontjából ez a kor átmeneti, az összes átmeneti korok jellegzetességeivel. Az átalakulás folyamatában nem csitul, folytatódik a vita, ki a hatalom birtokosa? Rendezni kell az Egyház és az Állam viszonyát. Megoldásra vár Bizánc és Róma főségének eldöntése is. Zsinatot követ, mindkét oldalon egymás kizárására törekednek.

⁹ Idézet Csóka Lajos: *A katolikus megújulás kora* c. könyvéből

Az ötödik és hatodik században Konstantinápoly el volt telve a maga birodalmi főváros voltának öntudatával és ennek megfelelő szerepet kívánt egyházi téren is. Lényegében ugyanaz a kérdés vajúdott itt, amely a középkornak egyik legégetőbb problémája lett: az egyházi és állami hatalom egymással való viszonyának kérdése. Ezt a bizánci császárság az Egyháznak a világi hatalom alá vetésével kívánta megoldani. A római aggastyán azonban teljes öntudattal írja Anasztázius császárnak a következőket: „Két főhatalomnak van küldetése a földön: egyik a püspökök szent hivatala, a másik az uralkodói hatalom. E kettő közül a papi hatalom a jelentősebb, mert neki még az emberek királyai számára is szolgáltatónia kell az isteni igazság irányelvét.”

A hetedik században II. Gergely a legvilágosabban megfogalmazza a ceszaropapizmust és tiltakozik a császárnak ama igénye ellen, hogy a császári hatalom mellett pápa is akar lenni, holott ez a kétféle hatalom egymástól élesen elkülönül. Amint a püspököknek nincs joguk a Birodalom hatalmi ügyeibe beleavatkozni, ugyanígy a császárnak sincs joga az Egyház belső ügyeibe belenyúlni.

A kilencedik században, III. Leót választják meg Rómában Szent Péter utódjául. (795-816). Uralma alatt következett be a pápaság és a frank császári hatalom között való kapcsolat új formájának végleges megszilárdítása, és a Frank Birodalom uralkodójának, *Nagy Károlynak* császárrá való koronázása. „Az új pápa azonnal értesítette megválasztásáról a frank uralkodót s arra kérte őt, hogy küldjön megbízottat, aki tőle és Róma népétől hűségesküt vesz ki. Elküldte neki a város kulcsait is és Róma város zászlaját, ami a most már egyre fejlődő hűbériség szokásjogi formái szerint azt jelentette, hogy elismeri a frank király uralkodói főségét.

Ekkor még nem merültek fel azok a kérdések, amelyek az állami és egyházi hatalom kapcsolatai körül később felmerülnek, s amelyek annyi századon át tették viharossá Nyugat történetét. Az egyházi és állami főhatalom egyensúlyát akkor még nagyon egyszerűen képzelte el mindenki. Nagy Károly felfogását a pápához írt levél a következőképp fejezi ki:

„A mi feladatunk az, hogy az isteni szeretet segítségével Krisztus Anyaszentegyházát a pogányok támadásai és a hitetlenek pusztításai ellen fegyverrel védelmezzük s a katolikus hit ismeretét erősítsük. Szentségednek pedig, mint egykor Mózesnek, az Urhoz imádsággal emelt kezekkel kell hadainkat támogatnia, hogy a keresztény nép könyörgéseitől kiejtett segítséggel diadalt arassunk el-lenségeinken, hogy végül az ő nevét dicsőítsék az egész világon.”

I. Miklós pápa felfogása, lényegében az Egyháznak, mint egésznek és összes szerveinek a világi hatalomtól való teljes függetlenségét jelenti. Az államhatalomtól követelte meg a kereszténység célkitűzéseinek és a keresztény erkölcsnek teljes támogatását. A pápa atyai hatalmát pedig lelkieken maga felett állónak elismerni. Ennél többet sem VII. Gergely, sem III. Ince, sem VIII. Bonifác nem mondott. Ugyancsak I. Miklós alkotja meg a pápai kúria hagyományainak fejlődésében a végső, legnagyobb jelentőségű formulát: hogy a császár számára a hatalmi megbízatást a pápai hivatal és a pápai felkenés adja.

I. Miklós pápa működésének idejére esik a pápai széknél a bizánci birodalommal, vagyis inkább a konstantinápolyi pátriárkatussal való legnagyobb bonyodalma, a Photiussal kapcsolatos első nagy keleti egyházszakadás. Photius, először képzelt el egy Nyugattól elvált keleti kereszténységet, mint a Birodalom kereszténységének végleges életformáját. Most már csak a nyílt szakítás volt hátra. *Photius* a 867-ben tartott konstantinápolyi zsinaton kimondta a pápa letételét és eretnek gyanánt való elítélését.

I. Miklós a maga teljes jelentőségében felfogta a végleges szakadással fenyegető veszélyt. Egész Nyugatot felszólította a görög egyház szakadár támadásának erélyes visszautasítására. A keleti szakadással szemben a VIII. egyetemes zsinat (869-870) kimondta a kiközösítést Photius felett és újra helyreállította az egyházi egységet. Ignác pátriárka halála (877) után Photius újra visszatért a pátriárkai székbe. Befolyásának kapcsán az új konstantinápolyi zsinat, amely a görög egyház számára, mint IX. egyetemes zsinat ismeretes, újra elvetette a VIII. egyetemes zsinat határozatait, felújította Photius koncepcióját.

Az új császárnak, Bölcs Leónnak trónra léptekor ugyan Photius ismét megbukott és újra kolostorba kellett vonulnia, tekintélye azonban a görög birodalom területén láthatatlanul fennmaradt és szelleme tovább él.¹⁰

A tiszta fogalmak kedvéért tanulságos összehasonlítani a germán törzsek hódítását Mohamed hitének keleti hódításával. Amíg a Nyugatot elfoglaló barbár törzsek nem hoztak magukkal külön kultúrát, egy vallási rendszer tételeiben élő metafizikát, misztikát, dogmatikát, hanem kisebb-nagyobb zökkenőkkel beleilleszkedtek az általuk elfoglalt területeken tovább élő hatásokba, addig Mohamed és a mohamedánizmus új rendszert hozott, új metafizikát, kultúrelemeket teremtő és társadalmat alakító erőt: egy egészen sajátos szellemi hatalmat, amely az elfoglalt területeken megsemmisítette és feloldotta az eddigi életformákat és helyibük a magáét jegecesítette ki. Az igazi ellenfél, a végletes és igazi katasztrófát felidézni képes erő a mohamedánizmus lett, ezer évvel a Nyugatrómai Birodalom bukása után.”

A történelmi materializmus szintén nyilvánította a maga véleményét ebben a kérdésben, éspe dig a rabszolgamunka eluralkodásával, a római nagytőke hatásaival számolja le a Birodalom bukását.

IV. Pál pápának utóda, IV. Pius (1559-1565), bár könnyed, világias szellemével még magán viseli a reneszánsz halványodó bélyegét, de lényében közelebb esett az újkor szelleméhez. Nála a politika már jelentéktelenebb tényező, a nepotizmust pedig teljesen száműzte a pápai udvarból... Élénk természetének egész buzgalmával dolgozott a zsinat felújításán. A zsinat előkészítését 1562 januárjában sikerült is újból megkezdenie és kétévi gyümölcsöző munka után 1564 január 26-án befejeznie.

A nagy reformkérdések megoldása utódaira, a reformpápákra maradt.

Az átmeneti pápákkal szemben az pápaságuk lényegesen eltérő jegyet visel. Amazok észrevették a reneszánszsal ellentétes új korszellemet, ezzel nemcsak hogy nem helyezkedtek szembe, hanem az Egyháznak az új szellem hullámaira kapott hajóját ügyesen is kormányozták az új áramlat pályaira. Ezzel szemben a reformpápák már nemcsak kormányozták a hajót, hanem egyúttal irányítói és szabályozói lettek azoknak az eleven vizeknek, amelyek magukkal hordozták az Egyház gályáját. Velük lett a pápaság vezére és középpontja a **katolikus megújhodásnak**...

A változás elsősorban ismét a római kúrián volt észrevehető... **A nép előtt** eddig a pápák inkább, mint hatalmas fejedelmek jelentek meg. Most ámulva látták, hogy a pápa, mint alakult át elsősorban pappá, a legfőbb pappá, akinek szeme előtt egyetlen cél lebeg, a krisztusi tanítás megmentése, eredeti tisztaságában való fenntartása, a megújhodás Krisztusban, s minden más, amire tekintete ezenkívül még kiterjed, csak eszköz ennek a szent célnak érdekében.

¹⁰ Idézetek Gálos László: *Az egyház és a barbár népek* c. könyvéből.